

Mira Karppelin

”BECAUSE WE ARE THE GOOD GUYS”
Hyvän ihmisen representaatio Cormac McCarthy
teoksessa *The Road*

TIIVISTELMÄ

Mira Karppelin: "Because we are the good guys" – Hyvän ihmisen representaatio Cormac McCarthyn teoksessa *The Road*
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Kirjallisuustieteen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2023

Tutkin miten hyvä ihminen on esitetty Cormac McCarthyn teoksessa *The Road* eli hyvän ihmisen representaatiota. Ennen kaikkea pyrin analysoimaan esiin sen, miten romaanin päähenkilöt, isä ja poika, määrittelevät hyvän ihmisen eli millainen on hyvä ihminen romaanin päähenkilöiden kautta tulkittuna. Kysymykset hyvästä ja pahasta kuuluvat yleisesti moraalifilosofian piiriin ja käytänkin hyvän ihmisen määrittelyssä apuna sekä velvollisuus- että hyve-etiikkaa. Edellisessä keskityn erityisesti Kantin ja jälkimmäisessä Aristoteleen filosofiaan sekä kristillisiin hyveisiin uskoon, toivoon ja rakkauteen, joita Marcel DeCoste on käsitellyt omassa *The Road* -teoksesta tehdyssä tutkimuksessaan. Analyysissä hyödynnän myös tutkimusaiheeni kannalta merkityksellistä teoksesta tehtyä aiempaa tutkimusta.

Kantin mukaan hyvä ihminen noudattaa aina moraalilakia. Hyvä ihminen kykenee toimimaan oikein ja moraalisten periaatteiden mukaisesti silloinkin, kun se voi olla vaikeaa – kun tunteet, impulssit tai selviytymisen tarve vetävät toiseen suuntaan. *The Road* -teoksesta voidaan tunnistaa moraalisia periaatteita, joita päähenkilöt pyrkivät noudattamaan. Erik J. Wielenberg on koonnut nämä listaksi, jota hän kutsuu "Hyvien ihmisten käyttäytymissäännöiksi". Lista oikeastaan kiteyttää sen, miten isän ja pojan mielestä hyvän ihmisen odotetaan käyttäytyvän.

Sääntöjen ja periaatteiden noudattaminen ei ole kuitenkaan ainoa tapa lähestyä hyvän ihmisen määrittelyä. Hyve on moraalisesti hyvä ja toivottava ominaisuus ihmisessä. Aristoteles oli sitä mieltä, että aidosti hyveellinen ihminen *haluaa* toimia moraalisesti oikein. Sen, mikä on oikein, hyveellinen ihminen myös haluaa tehdä. Ei ole siis ristiriitaa halun ja moraalisesti oikean välillä eikä siksi tarvita kurinalaista sääntöjen noudattamista. Hyve-etiikan näkökulmasta poika vaikuttaa teoksessa edustavan lähes puhdasta hyvyyttä. Pojan sisällä ei vaikuta olevan ristiriitoja moraalisesti oikean suhteen, poika *haluaa* aina toimia oikein.

Isän laita on toisin. Hän pyrkii toimimaan moraalisesti oikein, mutta häntä repivät jatkuvat ristiriidat. Häntä kannustaa ja motivoi moraalisesti oikeaan toimintaan rakkaus, jota hän tuntee poikaansa kohtaan ja toivo pojan selviytymisestä ja hyvän säilymisestä pojassa. Vaikka isän toiminta on toisinaan moraalisesti kyseenalaista, hänet voidaan nähdä ainakin osittain hyvänä ihmisenä, koska sillä, mikä on moraalisesti oikein, on hänelle merkitystä. Isällä on siis käsitys hyvien ihmisten käyttäytymissäännöistä, joita hän pyrkii noudattamaan, mutta inhimillisen epätäydellisenä olentona ei tässä aina onnistu.

Hyvyys ja pahuus ilmenevät ihmisissä jatkumolla. Poika sijaitsee jatkumon "hyvä ihminen" -ääripäässä, isä sijaitsee jossakin keskeisellä janaa. Isä ei kuitenkaan syö muita ihmisiä eikä tapa muuten kuin itsepuolustusmielessä. Moraalilla on hänelle väliä. Pahat ihmiset eivät välitä moraalista. Pahat ihmiset eivät välitä moraalista. Kristian Bøn mukaan he välittävät vain selviytymisestä ja tekevät mitä tahansa sen eteen. Siksi ihmisiä syövät murhaajat voidaan teoksessa luokitella pahan ihmisen ääripäähän.

Avainsanat: hyve-etiikka, moraalifilosofia, rakkaus, toivo, dystopia, selviytyminen, vanhemmuus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Hyvä ihminen filosofiassa	3
3	Isän ja pojan moraaliset periaatteet	6
4	Hyveet	11
5	Isän ja pojan moraalinen erilaisuus	17
6	Johtopäätökset	24
	Lähteet	27

1 Johdanto

Cormac McCarthyn *The Road* (2009) (tästä eteenpäin TR) on dystooppinen ja postapokalyptinen kertomus suuren tuhon jälkeisestä maailmasta. Teoksessa ei selitetä, mitä on tapahtunut – mahdollisesti siksi, että tarinan päähenkilö, jonka kautta kertomus pääosin fokalisoidaan, ei tiedä katastrofista sen enempää kuin lukijoille paljastetaan. Päähenkilöt, isä ja poika, vaeltavat tässä tuhkan peittämässä, elottomassa maailmassa, jossa he ovat yrittäneet selviytyä jo vuosien ajan, vaikka tarkkoja aikoja ei lukijalle paljasteta. Heitä ei myöskään nimetä, he ovat vain mies ja poika. Heillä on kartta, jonka avulla he pyrkivät kohti etelää ja rannikkoa, mutta paikatkin pysyvät nimettöminä. Todennäköisesti kuitenkin tapahtumat sijoittuvat Yhdysvaltoihin.

Yksi romaanin keskeisistä teemoista on hyvän ja pahan välinen erottelu. Brutaali todellisuus, jossa järjestäytyneen yhteiskunnan ylläpitämät lait eivät enää ole voimassa ja selviytymisestä käydään jatkuvaa epätoivoista kamppailua, on saanut ihmiset kääntymään toisiaan vastaan. Kehenkään ei voi luottaa. Mies haluaa kuitenkin kaiken tämän keskelläkin opettaa pojalleen oikeita arvoja, vaalia pojassa näkemäänsä synnynnäistä hyvyyttä. Mies opettaa pojalle, että he ovat ”hyviä ihmisiä” erotuksena monista heidän kohtaamistaan ”pahoista ihmisistä” (TR, 80–81, 136, 145). Poika haluaa auttaa tiellä vastaan tulevia ihmisiä, mutta isä on enemmän huolestunut heidän selviytymisestään. Monet miehen tekemät valinnat tekevät pojan epävarmaksi siitä, kuuluuko hänen isänsä sittenkään ”hyvien ihmisten” puolelle. Isä ja poika ilmentävätkin hyvyyttä teoksessa eri tavalla. Siinä missä poika edustaa lähes puhdasta hyvyyttä, isä on inhimillisen epätäydellinen hahmo, jolle oikeudenmukaisuus ja moraaliset periaatteet ovat tärkeitä, mutta jonka toiminta käytännössä on kuitenkin usein itsestä ja omaa etua ajavaa.

Tutkin, miten hyvä ihminen on esitetty *The Road* -teoksessa eli hyvän ihmisen representaatiota. Keskeinen käsite representaation lisäksi on siis hyvän (ihmisen) käsite, jonka määrittelyssä käytän apuna sekä velvollisuusetiikkaa (Kant) että hyveetiikkaa (Aristoteles). Ennen kaikkea pyrin analysoimaan esiin sen, miten romaanin päähenkilöt, isä ja poika, määrittelevät hyvän ihmisen eli millainen on hyvä ihminen romaanin päähenkilöiden kautta tulkittuna.

The Road -romaanin (kuten McCarthyn tuotantoa muutenkin) on tutkittu paljon. Tutustuin aiempaan tutkimukseen vain siltä osin kuin se liittyy omaan aiheeseeni. Koska kysymykset hyvästä ja pahasta, moraalista ja myös elämän tarkoituksesta ovat teoksessa keskeisiä, on näihin aiheisiin liittyvää tutkimusta tehty teoksesta runsaasti. Kristian Bø (2013) on esimerkiksi tutkinut pahuutta ja selviytymisstrategioita post-apokalyptisen fiktion kuvaamassa maailmassa, D. Marcel DeCoste (2012) on tutkinut *The Roadia* kristillisten hyveiden näkökulmasta, Euan Gallivan (2008) Schopenhauerin moraalifilosofian pohjalta ja Phillip A. Snyder (2008) Derridan vieraanvaraisuutta koskevien käsitysten kautta. Analyysini pohjautuu kohdeteoksen ja Kantin ja Aristoteleen moraalifilosofian lisäksi myös aiempaan tutkimukseen.

Esittelen seuraavassa luvussa hyvän ihmisen määritelmää moraalifilosofian pohjalta. Luvussa 3 analysoin sitä, miten hyvä ihminen *The Road* -teoksessa representoidaan moraalisten periaatteiden eli velvollisuusetiikan näkökulmasta ja luvussa 4 hyveetiikan näkökulmasta. Viimeisessä luvussa nostan esiin ja analysoin isän ja pojan moraalista erilaisuutta.

2 Hyvä ihminen filosofiassa

Vaikka tässä tutkielmassa annetaan *The Road* -teoksen päähenkilöiden itse määrittellä, millainen on hyvä ihminen, ja keskityn analyysissäni nimenomaan tämän määrittelyn selvittämiseen ja esille tuomiseen, aloitan hyveellisyyden tarkastelemisen filosofiasta. Jo antiikin kreikkalaiset ovat pohtineet sitä, millainen on hyvä ihminen. Marcia Homiak (2019) esittää, että antiikin kreikkalaisten mielestä hyveellisyydessä on kaksi puolta: behavioraalinen ja psykologinen. Edellinen pitää sisällään hyveellisen toiminnan, jälkimmäinen toiminnan taustalla olevat motiivit, tavoitteet, uskomukset, halut ja tunteet.

Platonin Protagoras-dialogissa esitellään Sokrateen näkemyksiä hyveellisyydestä (Homiak 2019). Sokrates oli sitä mieltä, että hyveellinen toiminta tuottaa mielihyvää, ja jos henkilö tietää, miten toimimalla saa suurinta mahdollista mielihyvää, hän väistämättä toimii oikein. Pelkkä tieto siis riittää oikeaan toimintaan. Ymmärrettävästi tällainen näkemys on saanut osakseen paljon kritiikkiä. Olen toiminut elämässäni lukemattomat kerrat vastoin parempaa tietoa. Ihminen ei ole robotti. Ihmisillä on tunteita, jotka vaikuttavat päätöksentekoon ja siihen, millaisia valintoja ihminen tekee. Homiakin mukaan Platon sanoo Valtio-dialogissa, että ihmisen ei-rationaaliset osat on saatava toimimaan yhteistyössä rationaalisen puolen kanssa. Ihminen on kasvatettava pienestä pitäen niin, että hän oppii rakastamaan hyveellistä käyttäytymistä ja saa siitä nautintoa. Vasta myöhemmällä iällä hän oppii ymmärtämään miksi se, mitä hän rakastaa, on oikein. (Homiak 2019.)

Myös Aristoteles, joka on käsitellyt hyveellisyyttä teoksessaan Nikomakhoksen etiikka, on esittänyt, että ihmisellä on sekä rationaalinen että ei-rationaalinen puoli, jotka molemmat vaikuttavat henkilön hyveellisyyteen (Homiak 2019). Aristoteles on kuitenkin sitä mieltä, että aidosti hyveellisellä ihmisellä tunnepuoli toimii yhteistyössä rationaalisen puolen kanssa. Ne puhuvat ikään kuin samaa kieltä tai, kuten Aristoteles asian ilmaisee, ”samalla äänellä”. Tällaista ihmistä eivät raasta minkäänlaiset sisäiset ristiriidat esimerkiksi halun ja sen, minkä tietää oikeaksi, välillä. Tämä ristiriidaton tila voidaan saavuttaa kasvatuksen ja koulutuksen avulla, jolloin ”opimme tuntemaan mielihyvää ja kärsimystä oikeista asioista”. Ei-hyveellisen ihmisen sisällä sen sijaan on epäilyjä ja ristiriitoja. (Homiak 2019.)

Antiikin kreikkalaiset eivät siis katsoneet itsekurin tai itsehillinnän liittyvän hyveellisyyteen tai olevan osa sitä. Myöhemmin kuitenkin varhaiset kristityt, jotka olivat todennäköisesti saaneet vaikutteita stoalaisilta, kehittivät ajatuksen luonnonoikeudesta, eräänlaisesta laista, jota kaikkien ihmisten tulisi noudattaa. Tällaiset luonnonoikeusteoriat korostavat velvollisuutta ja kurinalaista sääntöjen noudattamista, ja ihminen toimii moraalisesti oikein silloin, kun hän toimii moraalilakien mukaisesti. Hyveellisyys on nimenomaan tietoista itsehallintaa. Ihmisen tulee järkensä avulla hallita intohimojaan ja tunteitaan ja toimia oikein huolimatta siitä, miltä sillä hetkellä tuntuu. (Homiak 2019.)

Kant on tunnetuin velvollisuusetiikan kannattaja. Kantin mukaan meidän tulisi toimia vain sellaisten periaatteiden mukaan, joista voitaisiin johtaa yleinen laki. Tämä on Kantin kategorinen imperatiivi. (Kannisto 2014). Robert Johnson ja Adam Cureton (2021) esittävät, että Kantin mukaan hyvä ihminen on sellainen, joka noudattaa toiminnassaan moraalilakia silloinkin, kun häntä ei välttämättä – syystä tai toisesta – huvittaisi. Ihmisellä on moraalinen velvollisuus toimia oikein. Kantin mukaan hyve on sitä, että ”ihmisellä on tahdossaan moraalista voimaa täyttää velvollisuutensa”. (Johnson ja Cureton 2021.)

Kantin mukaan hyvä ihminen siis noudattaa aina moraalilakia, mikä tietysti tarkoittaa sitä, että paha ihminen ei noudata. Aristoteleen näkemys hyveellisyydestä ja paheellisuudesta on varsin erilainen. Homiakin (2019) mukaan Aristoteles määrittelee hyveellisyyden jonkinlaiseksi suhteellisuudentajuksi tai kultaisen keskitien kulkemiseksi (englanniksi ”*virtue as a mean state*”). Esimerkiksi sellainen hyve kuin lempeys ei tarkoita sitä, että ihminen ei suutu koskaan. On olemassa tilanteita, joissa on tervettä ja jopa suotavaa tuntea ja ilmaista suuttumusta, esimerkiksi tilanteissa, joissa sinua tai jotain toista ihmistä kohdellaan väärin. Tällaisissa tilanteissa on asiaankuuluvaa puolustaa itseään tai muita ihmisiä. Aristoteles kirjoittaakin *Nikomakhoksen etiikassa* hyveellisyydestä, että se on sitä, että tekee oikeat asiat ”oikealle ihmiselle, oikeassa mittasuhteessa, oikealla hetkellä, oikeista syistä käsin ja oikealla tavalla”. (Homiak 2019.) Johnson ja Cureton (2021) kirjoittavat, että Aristoteleen näkemyksen mukaan paheen erottaa hyveestä vain aste-erot. On paheellista, jos suuttumusta on liikaa tai liian vähän suhteessa tilanteeseen.

Seuraavaksi lähden selvittämään, miten *The Road* -romaanin päähenkilöt määrittelevät hyvän ihmisen ja miten tämä määritelmä suhteutuu hyve-etiikkaan ja velvollisuusetiikkaan. Tulemme huomaamaan, että isän ja pojan moraalisuus on varsin erilaista.

3 Isän ja pojan moraaliset periaatteet

Erik J. Wielenberg kuvaa *The Roadia* teokseksi, joka ”pohtii ihmisen moraalisuutta ja sitä, mikä tekee ihmisen elämästä merkityksellistä” (2010, 1). Romaanissa tarkastellaan moraalin perusteita ja sitä mihin moraaliperustuu (DeCoste 2012, 68). Puitteet tähän saadaan, kun asetetaan ihmisiä täysin tuhoutuneeseen maailmaan, jossa ei enää kasva mitään eikä elossa vaikuta olevan kasveja tai eläimiä. Mitä silloin ihminen voi syödä? Luonnon lisäksi yhteiskuntajärjestys on romahtanut. Kaikki ne sosiaaliset rakenteet, jotka ovat varmistaneet ihmisten eettisen käyttäytymisen, ovat tuhoutuneet, eikä mikään estä ihmisiä käyttäytymästä mielensä mukaan (DeCoste 2012, 67–68). Bauman (1995, 18) kirjoittaa, että silloin kun ulkoiset voimat eivät enää valvo ihmisten moraalialueita ”jäljellä ei ole muuta voimaa kuin ihmisen oma tahto”. Vastuu moraalista jää yksilöiden omille harteille. Toisaalta Schopenhauerin mukaan vain ihminen, joka pyrkii toimimaan moraalisesti oikein silloinkin, kun mikään valtio tai muu viranomainen ei asiaa valvo, on aidosti hyvä, sillä muussa tapauksessa on aina mahdollista, että henkilö pyrkii toimimaan oikein ja kohtelemaan muita hyvin vain rangaistuksen pelosta eli itsekkäistä syistä (Gallivan 2008, 102–103).

Romaanissa konstruoidaan siis tilanne, jossa selviytyminen on äärimmäisen vaikeaa eikä ulkoisia moraalinvartijoita enää ole. Guo Jingjing (2015, 2) toteaa tämän armottoman selviytymiskamppailun heikentävän ihmisten moraalialueita, jolloin he ovat vaarassa kadottaa ihmisyytensä. Ihmiset taantuvat Jingjingin mukaan primitiiviseen tilaan, jossa selviytymisvaistot ja jatkuva taistelu ruoasta ja elossa säilymisestä ottavat vallan, ja ”kaikki kysymykset oikeasta ja väärästä” jäävät tämän kamppailun alle (lainaus Brinkmeyer 2000, 41). Jingjing jatkaa, että ihmisillä ei ole moraalialueita voimaa säädellä käyttäytymistään tämän kaaoksen keskellä, ja pahuus ja väkivalta rehoittavat.

McCarthyin romaanin päähenkilöiden tarina ei kerro ainoastaan siitä, miten isä ja poika yrittävät pitää itsensä fyysisesti elossa vaan myös siitä, miten he yrittävät säilyttää ihmisyytensä maailmassa, jossa kaikki on pelkkää taistelua olemassaolon puolesta (DeCoste 2012, 68). Maailmassa, jossa ei ole enää minkäänlaisia kulttuurisia käyttäytymisen vartijoita, isä ja poika ”pitävät kiinni moraalisesta ihanteestaan olla hyviä ihmisiä” (Jingjing 2015, 2).

Kuten aiemmin todettiin, luonnonoikeusteoriat korostavat velvollisuutta ja sääntöjen noudattamista. Hyvä ihminen kykenee toimimaan oikein ja moraalisten periaatteiden mukaisesti silloinkin, kun se voi olla vaikeaa – kun tunteet, impulssit tai selviytymisen tarve vetävät toiseen suuntaan. Nien mukaan ”ihmisen erottaa muista elävistä olennoista järki, jonka ydin on eettinen tietoisuus” ja tähän tietoisuuteen liittyy myös eettisten periaatteiden noudattaminen (Nie 2010, 17–18, viitattu Jingjing 2015, 3). Myös Aristoteles on puhunut tästä. Ihmiset pystyvät järkeilemään tavalla, jolla eläimet eivät pysty: ” ihmiset voivat harkita tekojaan, miettiä minkälaista elämää he haluavat elää, minkälaisia ihmisiä he haluavat olla” (Homiak 2019). Näin ollen ihmisten on mahdollista miettiä, millaisia keinoja he haluavat käyttää omassa selviytymiskamppailussaan.

Kristian Bø on tutkinut selviytymisstrategioita ja kohtaamisia post-apokalyptisen pahan kanssa, ja hänen mukaansa voidaan puhua hyvistä ja pahoista selviytymiskeinoista. Kun ihmisen selviytymisvaisto aktivoituu, hänen on valittava millaisin keinoin hän yrittää pitää itsensä hengissä. Bøn mukaan hyvät selviytymiskeinot tähtäävät selviytymiseen pitkällä aikavälillä ja koko ihmisyyhteisön menestymiseen myös tulevaisuudessa. Huonot selviytymiskeinot ovat itsekkäitä, ja henkilö tavoittelee vain omaa selviytymistään – pahimmillaan selviytymisen nimissä kaikki on sallittua. (Bø 2013, 18–19.)

Selviytymiskeinojen valinta ja erityisesti suhtautuminen nälkään vaikuttavat olevan keskeisimpiä tekijöitä siinä, miten *The Road*issa hyvät ihmiset erotetaan pahoista. Matthew Mullinsin (2012, 80) mukaan “[j]otkut ovat valmiita tekemään mitä tahansa selviytyäkseen, myös syömään muita ihmisiä”, mutta toiset kuolevat mieluummin nälkään kuin taantuvat hirviöiksi. Daniel Luttrull (2010, 23) kuvaa jälkimmäisen valinnan seurauksia *The Road* -teoksessa: ”--boy’s starved features echo his otherworldly ethics, and he takes on ”the look of an alien”” viitaten *The Road* teoksen kohtaan, jossa nälkiintyneen pojan ulkonäköä kuvataan seuraavasti: ”With his great staring eyes he’d the look of an alien” (TR, 137).

Isä ja poika eivät aio syödä muita ihmisiä. Tämä on yksi niistä moraalisisista periaatteista, joita he pyrkivät noudattamaan ja joka tulee esille heidän käymistään keskusteluista. Yksi tällainen keskustelu käydään erään kammottavan koettelemuksen

jälkeen. Heidän on etsittävä ruokaa hylätyistä taloista. Niistä on jo yleensä viety kaikki vähänkään hyödyllinen, mutta toisinaan heitä onnistaa. He tulevat taloon, josta he löytävät lukitun lattialuukun (TR, 111–117). Mies murtaa luukun auki, ja he laskeutuvat sen takaa löytyviä portaita pimeään huoneeseen.

Huddled against the back wall were naked people, male and female, all trying to hide, shielding their faces with their hands. On the mattress lay a man with his legs gone to the hip and the stumps of them blackened and burnt. The smell was hideous.

Mies ja poika pakenevat – ei ole mitään, mitä he voisivat tehdä noiden ihmisten hyväksi, sillä talon asukkaat voivat palata hetkellä millä hyvänsä. (TR, 114–117.) Kokemus on luonnollisesti järkyttävä, ja he keskustelevat siitä myöhemmin (poika esittää ensimmäisen kysymyksen).

They are going to kill those people, aren't they?
 Yes.
 Why do they have to do that?
 I don't know.
 Are they going to eat them?
 I don't know.
 They're going to eat them, aren't they?
 Yes.
 And we couldn't help them because then they'd eat us too.
 Yes. (TR, 134–135.)

Asia ei jätä poikaa rauhaan, ja myöhemmin hän tuntee tarvetta palata vielä asiaan.

We wouldn't ever eat anybody, would we?
 No. Of course not.
 Even if we were starving?
 [--] No. We wouldn't.
 No matter what.
 No. No matter what.
 Because we're the good guys.
 Yes. (TR, 136.)

Mullinsin (2012, 80) mukaan isällä ja pojalla on selkeä näkemys siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, ja he haluavat pitää siitä kiinni. Vaikka he ovat olleet päiväkausia syömättä ja löytävät talosta lattialuukun alta eräänlaista ravinnoksi kelpaavaa materiaalia, heille on kehon ravitsemisen sijaan tärkeämpää säilyttää oma ihmisyytensä.

Wielenberg (2010, 4) sanoo: ”Tämä on jäljellä kategorisesta imperatiivista: älä kohtele ihmisiä pelkkänä ruokana”. Sen periaatteen mukaan teoksen päähenkilöt aikovat elää. Viimeiseen asti.

The Road -teoksen päähenkilöillä on muitakin moraalisia periaatteita, joita he pyrkivät noudattamaan. Wielenberg on koonnut nämä listaksi, jota hän kutsuu ”Hyvien ihmisten käyttäytymissäännöiksi”. Se sisältää seuraavat periaatteet:

1. Älä syö ihmisiä.
2. Älä varasta.
3. Älä valehtele.
4. Pidä lupauksesi.
5. Auta muita.
6. Älä koskaan luovuta.

Tässä on oikeastaan kiteytettynä se, millainen *The Roadin* päähenkilöiden mukaan on hyvä ihminen. Ainakin tällä tavalla hyvän ihmisen odotetaan käyttäytyvän. Itse suhtaudun epäilevästi viimeiseen kohtaan, sillä eiväthän ihmissyöntiin ja murhaamiseen taantuvat ihmisetkään luovuta. He tekevät mitä hyvänsä pysyäkseen hengissä. Tietysti voidaan kysyä myös, mitä luovuttamisella tarkoitetaan. Onko se sitä, että yritetään pysyä hengissä hinnasta viis vai onko se jotakin muuta – jotakin enemmän? Wielenberg kirjoittaa Sokrateen sanoneen, että ”tärkeää ei ole pelkkä elämä, vaan hyvä elämä” (Plato 2002, 48b, viitattu Wielenberg 2010, 7). Mitä sitten on hyvä elämä? Tuskin ainakaan sitä, mitä ihmisiä murhaavien ja syövien elämä on.

Määriteltiin luovuttaminen miten hyvänsä, se kuitenkin kuuluu isän ja pojan hyvän ihmisen määritelmään. Isä opettaa poikaansa olemaan luovuttamatta, ja yksi näistä kerroista on pian mainitun lattialuukkuepisodin jälkeen, kun he tulevat jälleen erään hylätyn talon luokse ja löytävät sen pihasta luukun. Poika on hyvin peloissaan. Isä sanoo, että vaikka luukku näyttää samalta kuin aiempi luukku, se ei kuitenkaan ole sama. Heidän on avattava se. Isä sanoo: ”This is what good guys do. They keep trying. They don’t give up.” (TR, 145.) Isä ilmaisee selvästi, että hyvä ihminen ei luovuta vaan jatkaa yrittämistä. Poika vaikuttaa toisinaan olevan mieluummin valmis luovuttamaan ja kuolemaan nälkään kuin kohtaamaan pelottavia asioita. Kun isä ja poika tulivat sen talon luokse, jonka lattialuukun alta löytyi alastomia ihmisiä, poika ei olisi halunnut isän avaavan luukkua. ”Papa, the boy said. We should go. Papa. [--] He was almost in tears.

Papa?” Isä vastasi, että heidän täytyy syödä. He olivat olleet monta päivää ilman ruokaa, mutta silti poika sanoi: ”I’m not hungry, Papa. I’m not.” (TR, 114.) Se, ettei anneta periksi, on kuitenkin periaate, jota heidän tulee noudattaa ja jonka isä haluaa pojalleen opettaa.

On mahdollista, että koska isä haluaa pitää lapsensa hengissä, hän opettaa pojalle, että hyvät ihmiset eivät luovuta. Hän tietää, että pojalle on tärkeää erotella hyvät ja pahat ihmiset toisistaan ja olla itse hyvien puolella. Sanomalla, että hyvät ihmiset eivät luovuta, hän niputtaa periksiantamattomuuden hyvän ihmisen ominaisuuksiin, ja poika oppii, että tämä on yksi niistä asioista, jotka hänen täytyy sisäistää, jos hän haluaa olla hyvä ihminen. Isä ei siis välttämättä ajattele sen todella kuuluvan hyvän ihmisen ominaisuuksiin, vaan ainoastaan sanoo niin pojalleen saadakseen tämän oppimaan jotakin, mikä isälle on tärkeää. Joka tapauksessa periksiantamattomuus on yksi isän ja pojan ”hyvien ihmisten käyttäytymissäännöistä”.

4 Hyveet

Moraalisääntöjen ja hyvän ihmisen periaatteiden noudattaminen ei ole kuitenkaan ainoa tapa lähestyä *The Roadin* hyvän ihmisen sanomaa. Esimerkiksi DeCoste (2012, 71–72) on sitä mieltä, että miehen ja pojan moraalin perustana ovat hyveet (OED:n mukaan hyve on moraalisesti hyvä ja toivottava ominaisuus ihmisessä, ”A moral quality regarded (esp. in religious contexts) as good or desirable in a person, such as patience, kindness, etc.”) – ei sääntöjen kurinalainen noudattaminen. He eivät ole hyviä ihmisiä siksi, että he noudattaisivat jonkinlaisia abstrakteja periaatteita tai moraalilakeja, vaikka DeCoste myöntää, että tällaisiakin heillä on. DeCoste on tutkinut *The Roadia* kristillisten hyveiden – uskon, toivon ja rakkauden – kautta ja on sitä mieltä, että ne määrittelevät keskeisesti isän ja pojan välistä suhdetta sekä ”sitä todellista ihmisyyttä”, jonka on mahdollista selviytyä hirvittävässä olosuhteissa heidän suhteensa ansiosta ja sen varassa (emt., 68).

Vaikka kirjassa käytetään uskonnollista sanastoa ja isä ajattelee usein Jumalaa ja puhuu tälle, en koe tarvetta nostaa tätä uskonnollista aspektia esiin tässä tutkielmassa, sillä teoksessa ei suoraan eikä epäsuorasti esitetä, että isän ja pojan näkemys hyvästä ihmisestä pitäisi sisällään Jumalaan uskomisen. Missään kohdassa isä ei esimerkiksi sano pojalleen, että: ”Hyvät ihmiset uskovat Jumalaan”. Pidän uskoa, toivoa ja rakkautta silti teoksen tarkastelun kannalta tärkeinä hyveinä, sillä useat tutkijat ovat kiinnittäneet huomiota niiden, etenkin kahden jälkimmäisen, merkitykseen teoksessa riippumatta siitä, mielletäänkö ne kristillisiksi vai sekulaarisiksi hyveiksi. Kunsu (2009, 68) on sitä mieltä, että isä ja poika ovat hyviä ihmisiä, koska he ”pitävät kiinni” sellaisista ominaisuuksista kuin ”rakkaus, toivo ja rohkeus”. DeCoste sanoo isän ja pojan välisen rakkauden ruokkivan ja ylläpitävän heidän hyvyttään (2012, 73). Josephs tulkitsee pojan olevan rakkauden ruumiillistuma ja pitää rakkautta ”toivon säteenä kaiken sen kylmän ja pimeän keskellä” (Josephs 2013, 143). Myös Luttrull mainitsee, että isä ja poika ovat onnistuneet ”säilyttämään perinteiseen etiikkaan yhdistettyjä hyveitä, kuten rakkauden perhettä kohtaan, vieraanvaraisuuden ja toisten ihmisten kunnioittamisen” (Luttrull 2010, 20), jotka kaikki voidaan lukea rakkauden käsitteen alle. Myös Wielenberg toteaa, että ”arvokkain asia tässä maailmassa on rakkaus” (2010, 14).

On siis syytä tarkastella lähemmin sitä, mitä rakkaus on, miksi sillä on niin suuri merkitys ja miten se *The Road*issa ilmenee. *Oxford English Dictionary* -sanakirjassa (kohdassa "love, n.1") rakkaus määritellään syväksi kiintymykseksi toista ihmistä kohtaan, ja tämä kiintymys ilmenee siten, että rakkautta tunteva henkilö välittää rakastamansa ihmisen (tai olennon) hyvinvoinnista. Antiikin ajoista asti filosofit ovat erottaneet toisistaan kolme rakkauden muotoa: *erosen*, *agapen* ja *filian* (Helm 2017). *Eros* viittaa romanttiseen ja seksuaaliseen rakkauteen ja tilanteeseen, jossa henkilö tuntee intohimoista, usein seksuaalista, halua jotakin toista ihmistä kohtaan. *Filia* tarkoittaa ystävällisiä tunteita, joita meillä voi olla esimerkiksi ystäviä, perheenjäseniä ja työtovereita kohtaan. *Agape* tarkoittaa etenkin kristinuskossa sitä rakkautta, jota Jumala tuntee ihmisiä kohtaan ja ihmiset Jumalaa kohtaan, mutta se tarkoittaa myös sellaista ihmisten välistä rakkautta, joka on riippumaton rakkauden kohteena olevan henkilön ominaisuuksista ja joka ei synny ikään kuin reaktion arvolle, joka kohteessa jo on, vaan pikemmin *agape* luo kohteestaan arvokkaan. (Helm 2017.) *Agape* on oikeastaan synonyymi lähimmäisenrakkaudelle (englanniksi "*charity*") (OED: "agape, n.", "charity, n."). Romaanissa isän ja pojan välinen rakkaus ei mielestäni sovi mihinkään edellä mainituista kategorioista, ja sille löytyykin vielä neljäs rakkauden ilmenemismuoto, *storge*, joka tarkoittaa "luonnollista kiintymystä, jollaista vanhemmat tuntevat lapsiaan kohtaan" (OED: *storge*, n.). Mielestäni *storge* ja *agape* ovat *The Road* -romaanin analyysin kannalta keskeisimmät rakkauden muodot, mutta kun puhun tässä rakkaudesta, se kattaa silti rakkauden kaikki määritelmät.

Monet *The Road* -teosta tutkineet henkilöt ovat nostaneet esiin rakkauden merkityksen sekä yksilöiden että ihmiskunnan selviytymiselle. Wielenberg (2010, 3) kirjoittaa, että isälle rakkaus, jota hän tuntee poikaansa kohtaan, on syy elää: "boy was all that stood between him and death" (TR, 29). DeCoste (2012, 68) taas tulkitsee, että isä ja poika onnistuvat selviytymään ja samalla myös säilyttämään hyvyytensä erityisesti sen rakkauden vuoksi, jota he tuntevat toisiaan kohtaan. Myös pojan äiti, joka on tehnyt itsemurhan ennen kirjassa kuvattuja tapahtumia, on Snyderin (2008, 77) mukaan ymmärtänyt, että selviytyminen edellyttää muita ihmisiä ja rakkautta. Juuri ennen itsemurhaa äiti sanoo miehelle:

The one thing that I can tell you is that you wont survive for yourself. I know because I would never have come this far. A person who had no one would be well advised to

cobble together some passable ghost. Breathe it into being and coax it along with words of love. (TR, 59.)

Miksi muilla ihmisillä on niin suuri merkitys selviytymiselle? Yksi selitys löytyy ihmisen tarpeesta kokea elämänsä merkitykselliseksi. Wielenberg (2010) esittää, että isän ja pojan välinen yhteys ”tekee heidän elämästään merkityksellistä ja arvokasta kaiken kärsimyksen keskellä”. Rakkaus tekee elämästä merkityksellistä. (Wielenberg 2010, 10–11.) Pieperin (1997, 227, viitattu DeCoste 2012, 77) mukaan rakkauden vastakohta on välinpitämättömyys. Jos millään ei ole enää mitään väliä, ei elämällä ole merkitystä. Wielenbergin (2010, 9) mukaan tämä on yksi äidin itsemurhan taustalla olevista tekijöistä. Äiti valitsee kuoleman, koska hän ei enää välitä mistään ja kokee elämänsä merkityksettömäksi. (Wielenberg 2010, 9.)

On selvää, että äiti on myös kadottanut toivonsa. Juuri ennen kuin hän lähti surmaamaan itsensä (hän lähti yöllä pojan nukkuessa tappamaan itsensä yksinäisyydessä terävällä obsidiaanin kappaleella), hän sanoi:

Sooner or later they will catch us and they will kill us. They will rape me. They'll rape him. They are going to rape us and kill us and eat us and you wont face it. You'd rather wait for it to happen. But I can't. I can't. (TR, 58.)

Onko siis todella niin kuin Wielenberg esittää? Onko totta, että äiti ei enää välitä mistään ja on kadottanut yhteyden miehensä ja lapsensa kanssa? Minun mielestäni tälle ei tekstistä löydy perusteluita. Wielenbergin mielestä kohta, jossa isä yrittää saada äidin luopumaan itsemurha-aikeista ja sanoo, ettei koskaan jättäisi tätä, johon äiti vastaa: ”I don't care. It's meaningless.” on yksi osoitus tästä. Minun mielestäni näin ei välttämättä ole. Yllä oleva lainaus osoittaa, että äiti on menettänyt toivonsa. Ympäröivät olosuhteet ovat sellaiset, ettei äiti pysty näkemään heillä mitään muuta tulevaisuutta kuin sellaisen, jossa heidät murhataan ja raiskataan ja syödään. Hän rakastaa lastaan ja mahdollisesti myös miestänsä eikä halua kohdata sitä hetkeä, jolloin heidät murhataan. Toivoa ei ole. Joten äiti tappaa itsensä.

Selviytymisen kannalta oleellinen asia on siis myös toivo. DeCosten (2012, 69) mukaan juuri isän ja pojan välinen rakkaus saa heidät pitämään kiinni toivosta kaikkein epätoivoisimpinakin aikoina, sillä, kuten Jingjing toteaa, toivottomuus tappaa (2015, 3). Pitääkseen lapsensa hengissä, isän on valettava poikaansa toivoa. Kuten olemme jo

todenneet, hyvien ihmisten käyttäytymissäantöihin kuuluu, että periksi ei anneta. Vielä hetkeä ennen kuolemaansa isä sanoo pojalleen: "Just dont give up. Okay?" (TR, 299). Kun isä opettaa pojalleen, etteivät hyvät ihmiset luovuta, hän opettaa tälle toivon hyveen (DeCoste 2012, 78). Jingjing (2015) tulkitsee, että isän ja pojan matkassa on kyse toivon löytämisestä. Isä "kylvää toivoa pojan sydämeen" kertomalla tälle, että ilmasto on etelässä lämpimämpi ja kun he pääsevät sinne, elämä on ainakin sitä kautta hiukan helpompaa (em.). Toivoa pidetään yllä myös siten, että jaksetaan uskoa siihen, että jostain löytyy aina lisää ruokaa ja lämpimiä vaatteita eivätkä murhaajat saa heitä kiinni.

Wielenbergin (2010, 3) mielestä heidän ponnisteluilleen ei vaikuta olevan rationaalisia perusteita, ja pohjimmiltaan isä tietää tämän. Romaani tukee näkemystä, sillä kun äiti oli poistunut tappamaan itsensä, isä ajatteli: "-- she was right. There was no argument." (TR, 60). Isän mielestä äiti on siis oikeassa. Isä kuitenkin kieltäytyy kohtaamasta totuutta, aivan kuten äitikin oli tälle sanonut. Tämä tulee tekstissä ilmi siitä, miten isä eräällä hyvin epätoivoisella hetkellä puhuu ajatuksissaan itselleen: "You will not face the truth. You will not." (TR, 71). Isä ei siis suostu luopumaan toivosta.

Poika toivoo myös, että he tapaisivat muita hyviä ihmisiä, joiden kanssa rakentaa yhteistä tulevaisuutta (DeCoste 2012, 69). Isä haluaa vahvistaa tässäkin asiassa pojan toivoa, ja hän sanoo: "There are people. There are people and we'll find them. You'll see." (TR, 261). Ongelma on kuitenkin siinä, että isä ei luota muihin ihmisiin. Wielenberg (2010, 8) kutsuu tätä isän viaksi ("*flaw*"), sillä niin kauan kuin isä on elossa, poika ei pysty tutustumaan uusiin ihmisiin.

Usko tarkoittaa johonkin asiaan uskomista ja luottamista ilman todisteita (OED: "faith, n."). Uskon hyveen merkitys näkyy teoksessa erityisesti juuri kyvyssä uskoa muiden ihmisten hyvyyteen, sillä tämä usko mahdollistaa uusiin ihmisiin tutustumisen ja yhteisön luomisen. Pojalla on kyky uskoa muihin ihmisiin, ja se on isän ansiota. Isällä tätä uskoa ei ole.

DeCosten (2012, 73) mukaan isä toimii hyveiden ja erityisesti rakkauden mallina pojalleen. Maailmassa, jossa jokainen vastaantulija on mahdollinen uhka, isä on pojalleen ainoa esikuva ja ainoa ihminen, jolta poika voi oppia rakkautta. *The Road* on

isän ja pojan välinen rakkaustarina, jossa heidän välisensä rakkaus on todettavissa lähes jokaiselta sivulta. Kun poika sairastuu meren rannalla, isä ei poistu hetkeksikään tämän viereltä. "He held him all night, dozing off and waking in terror, feeling for the boy's heart. In the morning he was no better. He tried to get him to drink some juice but he would not. He pressed his hand to his forehead, conjuring up coolness that would not come. He wiped his white mouth while he slept." (TR, 265). Nämä toistuvat, lukemattomat hoivan ja huolenpidon teot opettavat pojalle rakkautta. Pieperin (1997, 164) mukaan (viitattu DeCoste 2012, 73) rakkaus hyveenä on kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, että osoittaa sanoillaan ja teoillaan toiselle: "On hyvä, että olet olemassa".

Isä opettaa esimerkillään pojalle, että rakkaus on toisen tarpeista huolehtimista (DeCoste 2012, 74). Isä tekee parhaansa, jotta poika saisi syötävää ja juotavaa ja pyrkii pitämään hänet niin lämpimänä kuin mahdollista, mutta hän yrittää myös vastata pojan emotionaalisiin tarpeisiin. Isä lohduttaa, kun poika on surullinen ja tuo turvaa, kun poikaa pelottaa. Kun poika on nähnyt pahaa unta, isä kietoo kätensä hänen ympärilleen, pitelee häntä ja sanoo: "It's okay." (TR, 195). Isä haluaa myös suojella lastaan kamalilta näyiltä. Kun he kulkevat jonkin rakennuksen sisäänkäynnillä lojuvan ruumiin ohi tuntemattomassa kaupungissa, isä vetää pojan lähemmäs ja sanoo: "Just remember that the things you put into your head are there forever." (TR, 11). Isä ei ole huolestunut pelkästään lapsensa elossa pysymisestä, vaan yrittää myös varjella pojan sisällä olevaa hyvyyttä (Wielenberg 2010, 8). Omakohtaisen mallintamisen lisäksi isä opettaa hyveitä pojalleen myös heidän välisissään keskusteluissa ja kertomalla tarinoita (Jingjing 2015, 4): "--he told the boy stories. Old stories of courage and justice--" (TR, 42).

DeCoste on sitä mieltä, että kasvatus vahvistaa pojassa olevaa hyvyyttä ja poika oppii rakastamaan. Poikakin haluaa antaa ja suojella, mutta pojan tuntema lähimmäisenrakkaus ulottuu myös täysin tuntemattomiin ihmisiin. Niin kuin hänen isänsä on rakastanut ja hoivannut häntä, haluaa hän nyt rakastaa ja hoivata muita. (DeCoste 2012, 75.) Näin isä "onnistuu pitämään lapsen uskon ihmisiin elossa" (Wielenberg 2010, 14). Kirjan lopussa, kun isä on kuollut, tämä kyky pelastaa pojan hengen, sillä kun pojan luokse tulee tuntematon mies, joka pyytää poikaa mukaansa,

vaatii tämän mukaan lähteminen uskon hyppyä (DeCoste 2012, 86). "How do I know you're one of the good guys? You don't. You'll have to take a shot." (TR, 302).

Luttrull (2010, 25) sanoo, että hyveellisyys on mahdollista jopa kaikkein hirvittävimmissä olosuhteissa. Mutta mitä hyötyä on olla hyvä? Miksi siihen pitäisi pyrkiä? Wielenbergin (2010, 13) mukaan vain ne, jotka pyrkivät olemaan moraalisia, pystyvät kokemaan sellaista rakkautta kuin isän ja pojan välillä on. Moraalisuus "mahdollistaa merkityksellisten ihmissuhteiden muodostamisen", kun taas moraalittomuuden hintana on eristyneisyys, ja kuten yllä jo todettiin Wielenbergin sanoneen, kuolemaa pahempi asia on yksinäisyys (Wielenberg 2010, 11 ja 13).

The Road -teosta tutkineet Rick ja Jonathan Elmore (2018, 145–146) ovat sitä mieltä, että nykyinen länsimaalainen, individualistinen ja kapitalistinen ajattelumalli pitää korvata uudella, jossa arvostetaan enemmän ihmisten välistä yhteyttä kuin materiaa ja jossa keskitytään toisten auttamiseen tulevaisuutta koskevan itsekkään laskelmoinnin sijaan. Elmoreiden mukaan tämä on *The Road* -romaanin tarjoama uusi ihmisyyden visio. Kun elämä on pelkkää jatkuvaa nälkää, pelkoa ja kärsimystä ja kuolema vaanii jokaisen nurkan takana, on tässä hetkessä kuitenkin hyvyys, toisista välittäminen, anteliaisuus ja yhteisöllisyys mahdollisia. Tärkeintä on kokea yhteisen hyvän hetkiä aina kuin mahdollista sen sijaan, että keskittyisi vain yksinäiseen selviytymiseen. (Elmore & Elmore 2018, 145.)

Koen, että teos antaa ainakin mahdollisuuden pohtia tällaisia kysymyksiä ja miettiä sitä, mikä on tärkeää. Millainen kohtalo meitä odottaa sekä yksilöinä että lajina valinnoistamme riippuen? Jos jokainen keskittyy vain selviytymään hinnalla millä hyvänsä ja kahmii itselleen kaiken, mitä käsiinsä saa, riistäen toisilta jopa hengen, onko tällainen elämä elämisen arvoista?

5 Isän ja pojan moraalinen erilaisuus

Pohdittaessa *The Road* -teoksen esittämää näkemystä hyvästä ihmisestä, on kiinnitettävä huomiota siihen, etteivät isä ja poika edusta hyvyttä samalla tavalla. Isän ja pojan moraalista erilaisuutta on käsitelty useissa tutkimuksissa, ja tarkastelun alla on usein kysymys myös siitä, onko isä edes ”hyvä ihminen”. Poikakaan ei ole tästä aina varma. On kuitenkin syytä muistaa, ettei todellisuus ole niin mustavalkoinen, että olisi olemassa vain hyviä ihmisiä, jotka tekevät kaiken aina moraalisesti oikein, ja pahoja ihmisiä, jotka eivät koskaan toimi moraalisesti oikein (Wielenberg 2010, 7). Kuten luvussa ”Hyvä ihminen filosofiassa” jo tuotiin esille, filosofit ovat antiikin ajoista alkaen olleet tietoisia siitä, että ihmisessä on sekä rationaalinen että ei-rationaalinen puoli, ja tunteet, impulssit ja halut voivat saada ihmisen toimimaan moraalisesti kyseenalaisilla tavoilla, vaikka ihminen pohjimmiltaan haluaisi olla hyvä. Tämä on yksi moraalifilosofian keskeisistä ongelmista, joihin eri ajattelijat ovat tarjonneet erilaisia ratkaisuja.

Esitän, että *The Roadissa* poika edustaa lähes puhdasta hyvyttä ja isä inhimillisen epätäydellistä pyrkimystä hyvyyteen, jossa käytännössä kuitenkin esiintyy puutteita. ”Mies yrittää toimia tavalla, jonka tietää oikeaksi, mutta se ei ole helppoa. Kuten monet meistä, hän on epätäydellinen hyvä ihminen.” (Wielenberg 2010, 8).

Edellisessä luvussa kirjoitin Wielenbergin (2010, 8) todenneen, että kauheat kokemukset ovat jättäneet isään jälkensä, eikä hän enää pysty luottamaan muihin ihmisiin. Olen sitä mieltä, että pääasiallinen syy isän muita ihmisiä kohtaan tuntemaan epäluottamukseen on pelko. Isä itse asiassa itse sanoo tämän kirjassa selitykseksi pojalleen. Tuntematon mies on varastanut heidän ostoskärrynsä, jossa ovat heidän kaikki tavaransa, ja kun isä ja poika saavat varkaan kiinni, isä ei ainoastaan ota takaisin heidän omaisuuttaan vaan käskee miestä riisumaan myös kaikki vaatteensa ja laittamaan ne kärryyn (TR, 277). Miehen vaatteet ovat saastaisia räpsyjä, joilla isä ja poika eivät tee mitään, joten isän toimintaa ohjaa tässä pelkkä kostonhalu. ”Dont do this, man”, varas pyytää. ”You didnt mind doing it to us.”, vastaa isä. Poika ei pysty lopettamaan itkemistä ja vaatii isäänsä auttamaan miestä. Pojan mielestä hyvä ihminen auttaa toisia. Lopulta mies vie varkaan vaatteet ja kengät takaisin sille paikalle,

jossa he olivat tämän kohdanneet. Isä selittää käytöstään pojalleen: "I'm scared, he said. Do you understand? I'm scared." (TR, 273–277.)

Tähän pelkoon kietoutuu isän tuntema rakkaus. Poika on hänelle kaikki kaikessa. Maailmassa, jossa ihmiset murhaavat ja syövät toisiaan ja eloonjäämiselle välttämättömiä resursseja on erittäin niukasti, isä asettaa poikansa kaiken muun edelle ja pelkää joka hetki tämän puolesta. Minun mielestäni tämä on syy siihen, ettei isä pysty päästämään muita ihmisiä heidän lähelleen eikä uskalla luottaa kehenkään. Jos he esimerkiksi ottaisivat lisää ihmisiä seurueeseensa, tämä merkitsisi sitä, että ruokaa jäisi yhä vähemmän heille itselleen ja tämä uhkaisi heidän omaa selviytymistään (Bø 2013, 38). Luttrull (2010, 23) sanoo, että tämän takia mies asettaa rajat omalle vieraanvaraisuudelleen: "Mies epäröi auttaa muita, koska muiden auttaminen tarkoittaisi, että heidän pitäisi käyttää resursseja, jotka hän voisi käyttää poikansa hyväksi."

Jingjingin (2015, 3) mukaan isä haluaa olla moraalisesti hyvä ihminen, mutta hänen tarpeensa suojella poikaansa on usein ristiriidassa tuon pyrkimyksen kanssa. Toisaalta koska isä haluaa pitää huolta pojastaan ja opettaa tälle hyviä arvoja, vaalia pojan sisällä olevaa hyvyyttä ja rakkautta, on isän tehtävä parhaansa toimiakseen esimerkkinä pojalleen. Voidaan siis sanoa, että jopa isän pyrkimys olla hyvä ihminen kumpuaa monin tavoin hänen poikaansa kohtaan tuntemasta rakkaudesta. Poika on hänen moraalisensa vartija, ja Wielenberg (2010, 5) sanoo lapsen toimivan usein isän omatuntona. Poika saa isän useammassakin tilanteessa ottamaan muut ihmiset paremmin huomioon. Edellä kerrottiin isän ja pojan kohtaamisesta varkaan kanssa. Gallivan (2008, 103) on nostanut esiin sen, miten pojan reaktio tilanteeseen ja isän käytökseen sai isän katumaan ja palauttamaan vaatteet varkaalle. Poika itseasiassa opettaa siis myös isälleen millaista on oikea käytös ja miten muita ihmisiä kohdellaan.

Toisaalta tutkijat näkevät isän pyrkimyksessä hyvyyteen vaikuttimina myös itsekkäitä tekijöitä. Wielenberg (2010, 13) tuo esille sen, miten aina isän käyttäytyessä huonosti muita ihmisiä kohtaan, poika ottaa etäisyyttä ja lakkaa yleensä puhumasta joksikin aikaa. Jos isä siis käyttäytyy huonosti ja rikkoo hyvien ihmisten käyttäytymissääntöjä, hänen ja pojan välinen yhteys heikentyy ja heidän suhteensa kärsii. Wielenberg muistuttaa, että koska poika on isälle ainoa syy elää ja tuo merkityksen hänen

elämälleen, on isän omien etujen mukaista käyttäytyä tavalla, joka suojelee hänen ja pojan välistä suhdetta.

Myös Gallivan (2008, 101), joka on tutkinut *The Roadia* Schopenhauerin moraalifilosofian pohjalta, kutsuu isän toimintaa kirjassa egoistiseksi. Gallivan kirjoittaa, että Schopenhauerin (*On the basis of morality*, 145) mukaan ihmisen toiminnan taustalla olevat motiivit voidaan jakaa kolmeen luokkaan: itsekeskeiseen, pahantahtoiseen ja myötätuntoiseen. Koska isä on kirjassa kiinnostunut vain omasta hyvinvoinnistaan, hänen toimintansa on itsekeskeistä. Gallivan korostaa, että vaikka isä välittää myös pojan hyvinvoinnista, tätä ei lasketa, koska poika on isän syy elää: "[i]sä näkee itsensä lapsessa", joten kun isä pitää tästä huolta, hän varmistaa samalla oman elämäntahtonsa ("*will-to-live*") jatkumisen vielä kuolemansakin jälkeen. (Gallivan 2008, 101.)

Olen eri mieltä sekä Wielenbergin että Gallivanin kanssa tässä asiassa. Mielestäni isä ei ole itsekäs. Uskon, että isä tekee kaiken mitä tekee siksi, että hän rakastaa poikaansa eikä rakkaus ole itsekästä. Se on pyyteetöntä. On kuitenkin totta, että isän lastaan kohtaan tuntema rakkaus, *storge*, on kuitenkin usein ristiriidassa hänen yleisen lähimmäisenrakkautensa, *agapen*, kanssa. Voidaan siis sanoa, että juuri rakkaus saa isän välillä käyttäytymään hyvän ihmisen moraalिसääntöjen vastaisesti ja ikään kuin itsekkäästi, sillä oikeastaan kaikissa kohdissa, joissa isä sääntöjä rikkoo, on kyse pelosta. Esitän, että isä tuntee näissä tilanteissa pelkoa pojan pikemminkin kuin itsensä puolesta. Isä rakastaa poikaansa enemmän kuin ketään muuta maailmassa ja todellisuudessa, jossa resursseja on äärimmäisen niukasti, hänen auttamisensa rajat sulkevat sisäänsä vain pojan. Hän ei ajattele itseään. Hän ajattelee poikaansa.

Poika alkaa kirjassa tulla itekin tietoiseksi asemastaan isän moraalinvartijana. Tämä käy ilmi pian aiemmin kuvatun varkaan kohtaamisen jälkeen, kun poika itkee ja vaatii isää auttamaan varasta. Mies sanoo: "You're not the one who has to worry about everything", johon poika vastaa: "Yes I am. -- I am the one." (TR, 277). Luttrull (2010, 24) tulkitsee pojan sanat vielä laajemmin, ja hänen mielestään poika kokee olevansa vastuussa siitä, ettei myötätunto pääse katoamaan maailmasta. Monet tutkijat (esim. Luttrull 2010, 21; Wielenberg 2010, 8–9) pitävätkin poikaa jonkinlaisena hyvyden lähettiläänä, jonka tehtävänä on levittää lähimmäisenrakkautta maailmaan.

ja romaanissa tuli, jota isä ja poika sanovat kantavansa (TR, 87), symboloi tätä tehtävää.

Hyvyys ja tuli liittyvät toisiinsa, kuten Wielenberg (2010, 4) toteaa, sillä vain hyvät ihmiset kantavat tulta. Luttrullin (2010, 23) mukaan tulen kantajat ovat ikään kuin eräänlainen hyvien ihmisten heimo, joka ei suostu elämään muita vahingoittavalla tavalla. Kun poika isän kuoltua kohtaa muukalaisen, hän kysyy muukalaiselta, kantaako tämä tulta. Mies ei tiedä mistä poika puhuu, mutta ymmärtää, että poika toivoo myöntävää vastausta ja antaa sen. (TR, 303.) Selvästikin kysymys liittyy pojan pyrkimykseen yrittää varmistaa, että mies kuuluu hyviin ihmisiin.

Jingjingin (2015, 4) mukaan ”tuli, jota he kantavat, on moraalinen hyvyys”, ja Bø (2013, 36) kirjoittaa, että ”tuli on humaaniuden ja toivon metafora”. Wielenberg (2010, 3) ajattelee, että ehkä tulen kantaminen merkitsee sivilisaation siementen kantamista: ”[j]os sivilisaatio aiotaan palauttaa maailmaan, se tapahtuu ’hyvien ihmisten’ toimesta”. Kun isä tekee kuolemaa, hän sanoo pojalle, että tämän täytyy kantaa tulta.

You have to carry the fire. [--]

I don't know where it is.

Yes you do. It's inside you. It was always there. I can see it. (TR 298.)

Poika kantaa tulta siis sisällään. Tätä on verrattu Prometheus-myyttiin. Prometheus oli puolijumala, joka loi ihmiset savesta. Prometheus suututti ylijumala Zeuksen, ja kostoksi Zeus piilotti tulen ihmisiltä. Prometheus kuitenkin palautti sen ihmisille, jolloin Zeus sitoi Prometheusen kiveen, ja kotka söi hänen maksaansa joka päivä. (OED: Prometheus, n.; Luttrull 2010, 17.) Wielenberg (2010, 4) rinnastaa Prometheusin ja *The Roadin* parivaljakon kokemukset: heidän päivänsä ovat täytetyt kärsimyksellä. Luttrull (2010, 21) tulkitsee miehen olevan eräänlainen Prometheus-tyyppi, joka on tuonut maailmaan tulen eli poikansa. Ehkä isä ja poika kantavat valoa pimeydessä, ja heillä on jonkinlainen tehtävä säilyttää inhimillinen hyvyys itsessään ja toimia näin esimerkkinä myös muille ihmisille (Søfting 2013, 711), ja aivan erityisesti tämä tehtävä nähdään pojan osaksi. Pidän tätä mielenkiintoisena tulkintana, mutta en itse ajattele, että isällä ja pojalla on mitään erityistä tehtävää tai että heidän olisi tarkoitus toimia esimerkkinä muille ihmisille.

Siinä missä isän toiminnan motiivit ovat Schopenhauerin luokituksen mukaan itsekeskeisiä, pojan toimintaa ohjaa myötätunto (Morality 140, viitattu Gallivan 2008, 103). ”Itsekkäiden motiivien täydellinen puuttuminen on moraalisesti arvokkaan toiminnan kriteeri”, kirjoittaa Schopenhauer (em.). Poika edustaa kirjassa siis eräänlaista hyvyden ruumiillistumaa. Schopenhauerin mukaan hyvä ihminen pyrkii edistämään muiden hyvinvointia ja on ”johdonmukaisesti auttavainen, hyväsydäminen, ystävällinen ja hyväntahtoinen” (360, viitattu Gallivan). Myötätuntoisen ihmisen saa toimimaan tällä tavalla tietoisuus toisen ihmisen kärsimyksestä, ja tämä kyky ymmärtää muiden kärsimystä nousee ihmisen omasta kärsimyksestä (em. 375) ja perustuu siis empatiaan.

Gallivanin mukaan poika ymmärtää, että heidän kohtaamansa ihmiset ovat ”yksinkertaisesti heidän omia peilikuviaan” (Gallivan, 104). *The Road* sisältää monia kohtia, joissa tämä pojan kyky nähdä itsensä muissa tulee esille. Poika tietää, mitä on tuntea nälkää. He ovat kirjassa usein pitkiä aikoja ilman ruokaa. Pojan myös kuvataan lukemattomissa kohdissa olevan hyvin peloissaan. Kun he kohtaavat taipaleellaan muita ihmisiä, poika usein tunnistaa oman nälkensä ja pelkonsa heissä. Esimerkiksi edellä kuvatun varkaan tapauksessa, kun poika itkee ja pyytää isäänsä auttamaan varasta, hän sanoo:

He was just hungry, Papa. He’s going to die.
He’s going to die anyway.
He’s so scared, Papa. (TR, 277.)

Pojan kyky tuntea empatiaa on kuitenkin myös isän ansiota. Poika on oppinut olevansa toisen ihmisen myötätunnon ja huolenpidon arvoinen, ja hän on oppinut heijastamaan tätä samaa rakkautta ja huolenpitoa toisiin ihmisiin (DeCoste 2012, 82). Hän kokee, että muilla on yhtäläinen oikeus saada tarvitsemansa asiat kuin hänellä itselläänkin. Isä on mallintanut hänelle rakkauden hyvettä, ja kaiken sen hyvän minkä poika on saanut, hän haluaa antaa myös muille. (DeCoste 2012, 82–83.)

Pojan hyveellisyys muistuttaa naiiviutta. Vaikka olisi naurettavaa sanoa, ettei poika ole vielä kohdannut elämässään mitään pahaa, niin tavallaan tämä silti on totta. Se on totta siinä mielessä, että ainoa ihminen, jonka kanssa hän on elämässään ollut oikeastaan tekemisissä, on kohdellut häntä aina hyvin eikä ole koskaan pettänyt hänen

luottamustaan. Poika saattaa siis peilata myös tämän asian kohtaamiinsa ihmisiin – hän näkee heissä mahdollisuuden kokea samanlaista rakkautta ja yhteyttä kuin mitä hän kokee isänsä kanssa. Vaikka hän tietää, että maailmassa on pahoja ihmisiä, hän kuitenkin myös haluaa uskoa muihin ihmisiin. Tämä käy ilmi myös seuraavasta kohtauksesta. Kun isä ja poika pääsevät meren rantaan, jota kohti he ovat jo kauan pyrkineet, poika pohtii mitä meren toisella puolella on, ja isä sanoo, että ehkä siellä on isä ja poika ja he istuvat rannalla.

And they could be carrying the fire too?
 They could be. Yes.
 But we don't know.
 We don't know.
 So we have to be vigilant.
 We have to be vigilant. Yes. (Road, 231.)

Kuten edellä sanoin, hyvät ihmiset kantavat tulta. Poika siis itseasiassa kysyy isältään, ovatko nämä meren toisella puolella olevat ihmiset hyviä. Teoksessa tuodaan toisessakin kohdassa esille pojan toive, että maailmassa olisi heidän lisäksi muitakin hyviä ihmisiä (TR, 259–261). Lainauksen jälkimmäisessä osassa tulkitseen heidän keskustelevan siitä, että koska he eivät voi tietää tuntemattomia ihmisiä kohdatessaan, ovatko nämä hyviä vai pahoja, heidän täytyy pysyä valppaina.

Bø ajattelee, että hyväntahtoisuus voi myös olla naiivia ja pohtii, selviäisikö pojan kaltainen ihminen *The Roadin* kuvaamassa säälimättömässä maailmassa (2013, 36). Hän miettii, että ehkä isä ja poika tarvitsevat toistensa erilaisuutta. Kuten sanottu, poika toimii isän omatuntona ja moraalinvartijana, mutta valaa mieheen kenties myös uskoa siitä, että hyvyys ja jonkinlainen tulevaisuuskin ovat maailmassa vielä mahdollisia. Toisaalta isän varovaisuus, kylmä laskelmointi ja tarvittaessa kovatkin otteet auttavat pitämään pojan hengissä. (em.) Näin syntyy jonkinlainen toimiva ja tasapainoinen kokonaisuus.

Onko isä sitten edes hyvä ihminen? Poikakaan ei ole asiasta aina varma. Kun isä joutuu ampumaan pojan henkeä uhanneen miehen (TR, 68–69), poika kysyy: "Are we still the good guys?", johon isä vastaa, että kyllä he ovat (81). Voiko hyvä ihminen ampua toisen ihmisen? Schopenhauerin mukaan voi, sillä kyseessä on moraalisesti väärän teon kumoaminen eli negaation negaatio (340, viitattu Gallivan 2008, 102).

Pojan henkeä uhannut mies yritti, schopenhauerilaisittain ilmaistuna, kieltää pojan elämäntahdon, ja Schopenhauerin mukaan meillä on oikeus "kieltää tuo toisen henkilön kieltäminen millä tahansa voimalla, joka sen tukahduttamiseksi vaaditaan; ja on helppo nähdä, että tämä voi laajeta käsittämään jopa toisen ihmisen tappamisen" (em.). Isällä on siis oikeus estää miehen väkivaltaiset aikeet millä tahansa vaadittavalla tavalla.

Aiemmissä tutkimuksissa tutkijat ovat tulleet siihen tulokseen, että isää ei voida pitää pahana ihmisenä huolimatta hänen moraalisesta epätäydellisyydestään. Hän ei missään vaiheessa taannu barbaariselle tasolle (Jingjing 2015, 4) tai muutu hirviöksi (Gilmoren (2003) mukaan, viitattu Søfting (2013, 710), yksi hirviön keskeisistä tunnuspiirteistä on ihmisten syöminen). Isä ei syö muita ihmisiä eikä tapa muuten kuin itsepuolustusmielessä. Bø sanoo isän selviytymiskeinojen eroavan pahojen ihmisten selviytymiskeinoista (2013, 51). Pahat ihmiset etsivät muita ihmisiä käyttääkseen heitä ruokana ja varastaakseen heiltä tarvikkeita. Isä ei toimi näin. Isä pyrkii välttelemään muita ihmisiä ja tulemaan toimeen omillaan. (em.) Wielenbergin (2010, 7) mukaan isä on hyvä ihminen, sillä hänelle moraalilla on väliä. Isä haluaa pyrkiä toimimaan oikein. Pahat ihmiset eivät välitä moraalista. "He välittävät vain selviytymisestä ja tekevät mitä tahansa sen eteen." (em.)

6 Johtopäätökset

Aristoteles oli sitä mieltä, että hyveellisen ihmisen sisällä ei ole ristiriitoja sen välillä, mitä hän haluaa ja mikä on moraalisesti oikein, sillä hän *haluaa* aina toimia oikein. Tältä kannalta katsottuna poika on aidosti hyvä ihminen. Teoksessa ei ole ymmärtääkseni yhtäkään kohtaa, jossa tuotaisiin esille, että pojalla olisi pienimpiäkään sisäisiä ristiriitoja oikean ja hyveellisen toiminnan suhteen. Hän vilpittömästi haluaa aina ja jokaisessa tilanteessa toimia hyveellisesti. Hän haluaa auttaa jokaista heidän kohtaamaansa ihmistä täysin pyyteettömästi. He ohittavat tiellä salaman iskemän miehen: "He was as burntlooking as the country, his clothes scorched and black" (TR, 51). Poika katselee koko ajan takaisinpäin (mikä ilmentää pojan tuntemaa huolta ja sitä, että asia vaivaa häntä), ja kysyy sitten isältä:

What is wrong with the man?
 He's been struck by lightning.
 Can't we help him? Papa?
 No. We can't help him. (TR, 51)

Poika ei hyväksy isän antamaa kieltävää vastausta vaan nykii isän takkia ja kysyy uudelleen, eivätkö he voi auttaa miestä. "No. We can't help him." on isän lopullinen vastaus. Tämän jälkeen kuvataan, miten poika itkee ja jatkaa taakseen katselemista. Seuraavana päivänä poika on kääntynyt pois päin isästään eikä suostu puhumaan. Kohtaus tuo esille, miten palaneen miehen kärsimys koskettaa poikaa syvältä. Poika tuntee suurta myötätuntoa ja halua auttaa. Oikeastaan voidaan sanoa, että hänellä on jopa *tarve* auttaa. Mitään ristiriitoja auttamisen suhteen ei ilmene. Halu ja tarve auttaa ovat täysin puhtaita. Vilpittömiä.

Toisin on isän laita. Isää repivät jatkuvat ristiriidat. Aristoteles jaotteli ei-hyveelliset ihmiset kolmeen luokkaan. Paheellinen ihminen ei tunnu lainkaan välittävän oikeudenmukaisuudesta tai hyveellisestä toiminnasta. Pidättyväinen ihminen toimii moraalisesti oikein, mutta joutuu tekemään tämän omia tunteitaan vastaan. Hillitön henkilö yrittää toimia oikein, mutta epäonnistuu, koska hänen tunteensa ja mielihalunsa vetävät toiseen suuntaan. (Homiak 2019.) Isän käytös liukuu mielestäni näiden kaikkien kategorioiden välillä. Pääsääntöisesti isä tuntuu välittävän moraalista ja pyrkivän käyttäytymään näiden niin kutsuttujen hyvien ihmisten käyttäytymissääntöjen mukaisesti. Kun isä käskee heidän tavaransa varastaneen

varkaan riisua kaikki vaatteet ja laittaa ne heidän kärryynsä, isän toimintaa voisi pitää suorastaan paheellisena. Isä ei tunnu tilanteessa välittävän lainkaan oikeudenmukaisuudesta tai hyvydestä vaan hänen toimintaansa ohjaa pelkkä halu kostaa. Mielestäni kysymys on kuitenkin hillittömyydestä eli ihmisluonnon heikkoudesta ja tilapäisestä retkahduksesta, sillä isä kuitenkin yleensä pyrkii toimimaan moraalisesti mahdollisimman hyvin. Isällä kuitenkin tällaisia lipsahduksia paheellisen käytöksen puolelle tapahtuu. Toisaalta on tilanteita, joissa hän toimii moraalisesti oikein, mutta selvästi hiukan vastahakoisesti ja pakottamalla. Yksi tällainen tilanne on juuri sen jälkeen, kun hän on käskenyt varkaan luovuttaa kaikki vaatteensa, ja poika itkee ja vaatii isää auttamaan varasta. Isä vie varkaan vaatteet takaisin. Isä siis lopulta toimii oikein, mutta vastahakoisesti. Paheellista ihminen ei olisi toiminut näin.

Velvollisuusetiikan mukaan hyvä ihminen on sellainen, joka kykenee toimimaan moraalisesti oikein huolimatta siitä, että tunteet, impulssit ja halut voivat vetää toiseen suuntaan. Eli Aristoteleen ei-hyveelliseksi luokiteleva pidättyvä ihminen on velvollisuusetiikan näkökulmasta hyvä ihminen. Sillä ei ole väliä, mitä ihmisen sisällä tapahtuu, kunhan itse toiminta on moraalisesti hyvää. Kantin mukaan hyvä ihminen toimii aina moraalilain mukaisesti. Moraalilaki on Kantin mielestä universaali eli ”sen on velvoitettava kaikkia samalla tavalla aina ja kaikkialla”. (Kannisto 2014.) Myös velvollisuusetiikan näkökulmasta isän hyveellisyys on epätäydellistä. Isä yrittää toimia oikeaksi katsomiensa periaatteiden mukaisesti, mutta monesti epäonnistuu. Poika sen sijaan ei riko moraalilakia.

Voitaisiin siis sanoa, että sekä hyve-etiikan että velvollisuusetiikan näkökulmasta poika on eräänlainen hyvän ihmisen ruumiillistuma. Hän kantaa tulta, hyvyttä, sisällään. Isä sen sijaan edustaa inhimillisen epätäydellisellä tavalla hyvää ihmistä. Moraalilla on isälle väliä. On olemassa moraalisääntöjä, joita hän pyrkii noudattamaan toisaalta toimiakseen esimerkkinä pojalleen ja vaaliakseen pojan sisäistä hyvyttä, toisaalta suojellakseen hyvää yhteyttä hänen ja poikansa välillä ja säilyttääkseen poikansa luottamuksen ja uskon isäänsä. Näen isän pyrkimyksessä hyvytteen erityisenä vaikuttimena siis rakkauden hyveen. Rakkaus poikaa kohtaan menee kaiken muun edelle. Samalla ristiriitaisesti tämä rakkaus saa isän tuntemaan pelkoa, joka saa isän

sulkeutumaan muilta ihmisiltä ja käyttäytymään välillä moraalisesti kyseenalaisilla tavoilla. Isä on ristiriitainen olento – kuten me kaikki olemme.

Poika edustaa enemmän hyve-etiikan näkemystä hyvästä ihmisestä. Pojassa on synnynnäistä hyvyttä. Teoksen välittämä kuva pojasta esittää, ettei pojan sisällä ole ristiriitoja moraalisesti oikean suhteen, poika *haluaa* aina toimia oikein. Poika on toisaalta sisäistänyt isänsä mallintamana rakkauden, toivon ja uskon hyveet. Hän on tuntenut itsensä rakastetuksi ja hänestä on pidetty huolta, ja hän haluaa vuorostaan pitää huolta muista ja rakastaa lähimmäisiään. Velvollisuusetiikalle ei pojan kohdalla ole tarvetta.

Isä edustaa enemmän velvollisuusetiikan mukaista hyvää ihmistä. Hän pyrkii toimimaan moraalisesti oikein, vaikka usein monenlaiset tunteet ja halut repivät häntä vastakkaiseen suuntaan. Toisaalta häntä usein kannustaa ja motivoi moraalisesti oikeaan toimintaan rakkauden ja toivon hyveet – rakkaus, jota hän tuntee poikaansa kohtaan ja toivo pojan selviytymisestä ja hyvän säilymisestä pojassa. Isä tuntuukin usein rikkovan hyvien ihmisten käyttäytymissääntöjä toimissaan, mutta silti pyrkii pojalle opettamaan, että niiden mukaan tulisi elää. Vaikka isän toiminta on toisinaan moraalisesti kyseenalaista, hänet voidaan nähdä ainakin osittain hyvänä ihmisenä, koska sillä, mikä on moraalisesti oikein, on hänelle merkitystä.

Hyvyys ja pahuus ilmenevät ihmisissä jatkumolla. Siinä missä poika sijaitsee jatkumon ”hyvä ihminen” -ääripäässä, isä sijaitsee jossakin keskemällä janaa, kuitenkin lähempänä hyvää kuin pahaa ihmistä, siinä missä taas ihmisiä syövät ”hirviöt” sijaitsevat lähellä ”paha ihminen” -ääripäätä.

Lähteet

"agape, n.". OED Online. Oxford University Press. <https://www-oed-com.lib-proxy.tuni.fi/view/Entry/3789?rskey=R1ynFY&result=1&isAdvanced=false#eid> (8.11.2022).

Bø, Kristian 2013. *Surviving the end: A study of encounters with post-apocalyptic evil and survival strategies in Matheson's I am Legend, McCarthy's The Road, and Kirkman's The Walking Dead: Compendium One*. Master's Thesis, University of Tromsø.

Brinkmeyer Jr., Robert 2007. *Remapping Southern Literature : Contemporary Southern Writers and the West*. Ateena ja Lontoo: The University of Georgia Press.

"charity, n.". OED Online. Oxford University Press. <https://www-oed-com.lib-proxy.tuni.fi/view/Entry/30731?redirectedFrom=charity> (25.3.2021).

DeCoste, D. Marcel 2012. "A thing that even death cannot undo": The operation of the theological virtues in Cormac McCarthy's the road. *Religion & Literature*, 44(2), 67–91.

Encyclopædia Britannica. Prometheus. <https://www.britannica.com/topic/Prometheus-Bound-play-by-Aeschylus> (3.3.2021).

Elmore Rick & Jonathan 2018. "You can stay here with your papa and die or you can go with me": The Ethical Imperative of The Road. *The Cormac McCarthy journal*. [Online] 16(2), 133–148.

"faith, n.". OED Online. Oxford University Press. <https://www-oed-com.libproxy.tuni.fi/view/Entry/67760?rskey=c8vymJ&result=1&isAdvanced=false#eid> (8.11.2022).

Gallivan, Euan 2008. Compassionate McCarthy?: "The Road" and Schopenhauerian Ethics. *The Cormac McCarthy Journal*, 6, 98–106.

Guo, Jingjing 2015. "McCarthy's The Road and Ethical Choice in a Post-Apocalyptic World." *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 17(5): <<https://doi.org/10.7771/1481-4374.2732>>.

Helm, Bennett 2017. "Love". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta (toim.). <https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/love/> (19.3.2021).

Homiak, Marcia 2019. "Moral Character". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta (toim.). <https://plato.stanford.edu/archives/sum2019/entries/moral-character/> (19.3.2021).

Johnson, Robert ja Cureton, Adam 2021. "Kant's Moral Philosophy". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta (toim.). <https://plato.stanford.edu/archives/spr2021/entries/kant-moral/> (19.3.2021).

Josephs, Allen 2013. The Quest for God in The Road. Frye, Steven (toim.) *The Cambridge Companion to Cormac McCarthy*. Cambridge: Cambridge University Press, 133–145.

Kannisto, Toni 2014. Kant: Etiikka. *Filosofia.fi*. <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/kant-etiikka> (1.5.2021).

Kunsa, Ashley 2009. "Maps of the world in its becoming": post-apocalyptic naming in Cormac McCarthy's *The Road*. *Journal of Modern Literature*, 33(1), 57+. <https://link.gale.com/apps/doc/A215306994/AONE?u=tampere&sid=AONE&xid=3d623b1c>.

"love, n.1". *OED Online*. Oxford University Press. <https://www-oed-com.lib-proxy.tuni.fi/view/Entry/110566?rskey=xsWfpV&result=1&isAdvanced=false> (25.3.2021).

Luttrull, Daniel 2010. Prometheus Hits The Road: Revising the Myth. *The Cormac McCarthy journal* 8(1), 17–28.

McCarthy, Cormac 2009. *The Road*. Picador, Lontoo.

Mullins, Matthew 2012. Hunger and The Apocalypse of Modernity in Cormac McCarthy's *The Road*. *Symploke*, 19(1), 75–93, 419.

"Prometheus, n.". *OED Online*. Oxford University Press. <https://www-oed-com.lib-proxy.tuni.fi/view/Entry/152416?redirectedFrom=prometheus> (26.3.2021).

Snyder, Phillip 2008. Hospitality in Cormac McCarthy's "The Road." *The Cormac McCarthy Journal*, 6, 69–86.

Søfting, Inger-Anne 2013. Between Dystopia and Utopia: The Post-Apocalyptic Discourse of Cormac McCarthy's *The Road*. *English studies* 94(6), 704–713, DOI: 10.1080/0013838X.2013.815390.

"velvollisuusetiikka". *Tieteen termipankki*.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:velvollisuusetiikka> (19.3.2021).

Wicks, Robert 2019. "Arthur Schopenhauer". *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Edward N. Zalta (toim.).

<https://plato.stanford.edu/archives/spr2019/entries/schopenhauer/> (21.3.2021).

Wielenberg, Erik J. 2010. God, Morality, and Meaning in Cormac McCarthy's "The Road." *The Cormac McCarthy Journal*, 8(1), 1–19.

<http://www.jstor.org/stable/42909407>.